

nøgle•hullet

NR. 1 2002

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Ny Allerødgård på bakken mellem Bløvstrød og Lillerød kan nu imødeses en større istandsættelse eller ombygning, efter at Allerød Kommune solgte den statelige storgård i december 2001. Efter længere tids debat om jorderne og skovbyggelinier, skovrejsning, boligbyggeri eller bevaring vedtog man en lokalplan, der muliggør ombygning til erhvervsformål. Vi ser lidt på Ny Allerødgårds historie.

PROGRAMMET

GENERALFORSAMLING

TIRSDAG den 26. FEBRUAR 2002 kl. 19.30 i Hovedbibliotekets mødesal, Skovensvej 4, Lillerød.
Dagsorden ifølge lovene.

Efter generalforsamlingen vil CARL HOLTEN ANDERSEN fortælle om RAVNSHOLT SAVVÆRK, der indtil 1980 var en markant del af områdets erhvervsliv. Som søn af den sidste savværksejer har Carl Holten Andersen kunnet følge savværket på nærmeste hold.

TIRSDAG den 9. APRIL 2002 kl 19.30 i Engholmkirken.

Sognepræst KIRSTEN DARØ JENSEN viser rundt i Engholmkirken og fortæller historien FRA VANDREKIRKE TIL "SOGNEKIRKE"; om hvordan mange års kamp for en deling af det kæmpestore Lynge Sogn og egen kirke for Overdrevets beboere endelig resulterede i en kirkeindvielse i 1994.

Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune, Frederiksborgvej 59, Lillerød, 3450 Allerød, tlf. 48 17 08 91. Åbningstid: Tirsdage kl. 9.00-13.00, samt efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm.

Henvendelse kan også ske til:
Ole Høegh Post (formand) tlf. 48 17 53 26 (kun aften),
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød.

Arkivets e-mailadresse: LAFAK@mail.tele.dk – Hjemmeside: www.alleroed.bibnet.dk.

"Nøglehullet" er foreningens og arkivets medlemsblad. Redaktion: Birthe Skovholm og Ole Høegh Post. Lay-out og tegninger: Ole Høegh Post. Tryk: Preben Jensen.

Oplag: 400 ekspl. ISSN 0905-4146.

Februar 2002.

Alle kortudsnit har Copyright Kort og Matrikelstyrelsen, Rentemestervej 8, 2400 København NV.

Fotos med kendt fotograf: Mogens Ebbesen: side 14, 15 – Ole Høegh Post: side 1, 3, 5, 6, 11, 16.

Omfartsvejen Nymøllevej var til heftig debat i begyndelsen af 1980, og arkivet nåede at fotografere savværket inden vejen blev anlagt og ødelagde savværket og lemlæstede skoven.

RAVNSHOLT SAVVÆRK

Det nu nedlagte savværk, der lå mellem Sortemosevej og jernbanen ved Nymøllevej, var ikke nogen ældgammel, historisk virksomhed, - og navnet måske ikke helt logisk. Da savværket etableredes var der i området allerede Lillerød Savværk hos Fritz Hansen og Rødeport Savværk i Tokkekøb Hegn. Savværket var som f.eks. teglværkerne - og som en planlagt men aldrig gennemført udflytning af Fritz Hansens Fabrik - lagt ud til jernbanen med mulighed for direkte vigespor og pålæsning. Tidligere var der i området vigespor til både brænde og tørvelade - og latrindepot.

Men jernbanetransporten blev al-

drig aktuel for Ravnsholt Savværk, der var startet i "lastbil-alderen".

I 1960'erne og til lukningen i 1980, da Nymøllevej blev ført gennem værket, fremstillede man bl.a. store mængder jernbanesveller og hegns-pæle af bøgetræ, der blev imprægneret andetsteds.

De store mængder bøgetræsafskeer blev et populært brændsel for egnens energibevidste pejse- og brændeovnsjere.

OHP

Luffoto fra nordvest i begyndelsen af 1980'erne.

NY ALLERØDGÅRD

Som bekendt har vi stadig to gårde, der har navn efter bebyggelsen Allerød, der i 1970 gav navn til vores kommune.

Mens Gammel Allerødgård gennem de to sidste år er blevet prisværdigt smukt restaureret som en traditionel landbrugsejendom, har Ny Allerødgård haft en omdiskuteret og ofte stærkt truet skæbne gennem de mere end tyve år, der er gået siden gården ophørte at fungere som landbrugsejendom.

Senere har en opsigtsvækkende lokalplan sat gården i focus - og vi er vist mange, der er rystede/skræmte eller bekymrede for den statelige gårds skæbne.

Med sin markante arkitektur, beliggenhed, arkitektur - og sit navn - er Ny Allerødgård en umistelig del

af vor kulturarv, og derfor er LA-FAK blandt de engagerede fortalere for gårdens bevarelse.

Som kendt af de fleste, er gården opført på sammenlagte jorder sent i 1800-tallet - og lang tid efter at Blovstrøds øvrige gårde blev etableret, vel i tidlig middelalder. Den fra Sønderjylland indvandrede teglværksmand Fritz Hansen Friedrichsen, der startede Allerød Teglværk, lod gården bygge af egne teglsten i 1882. Senere - i 1911 - ombyggedes hovedbygningen i noget nær herregårdsstil af arkitekten Rolf Schröder, der også har tegnet Lillerøds første Brugs og Skolen fra 1910. Han var iøvrigt kunstneren Karl Schröders farbror.

Gården forblev i Friederichsens slægt indtil 1968, hvorefter Blovstrød Kommune overtog ejendommen, hvis jorder fortsat dyrkedes.

Ny Allerødgård lå alene på sine jorder indtil Blovstrødhallen og senere IBM-domicilet brød idyllen. I 1979 engagerede LAFAK sig -også- i gårdens bevaring, og billedet er taget den sidste pløjesæson inden IBMs store byggeris første etape.

Ny Allerødgård blev, trods historien og sin arkitektur, ikke vedligeholdt gennem -70'erne. Resterne af denne nordvendte staldbygning blev fjernet i 1980. Østlængen set fra nord 1979.

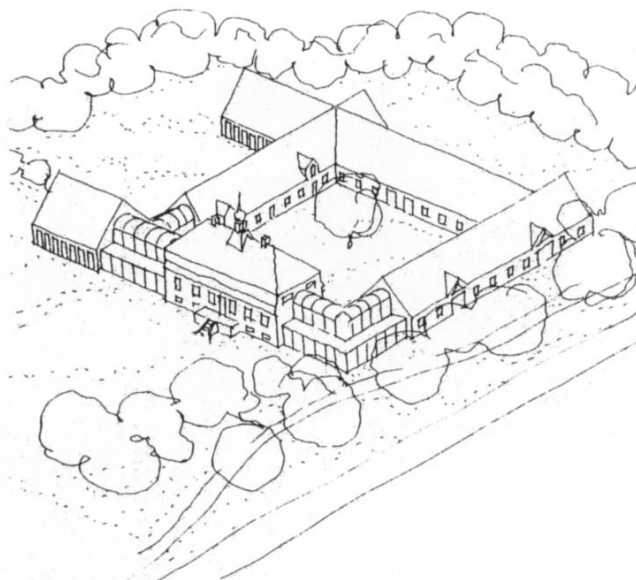
Mens man diskuterede den nu medtagne og forsømte gårds skæbne, var det såmænd på tale at installere Lokalhistorisk Arkiv i noget af anlægget i 1978, da LAFAK startede og søgte egnede lokaler.

Det blev som bekendt ikke til noget, men Kommunen ofrede efter megen diskussion en hel del millioner på at istandsætte noget af gården, så den kunne udlejes til Amtet som skole for autister.

De sidste års forsøg på at ændre regionplan og lokalplaner for at kunne afhænde og ombygge - og måske endda bebygge ejendommen - er vist velkendt og skal i lokalhistorisk sammenhæng kun betegnes som bekymrende!

Senest vedtoges i 2001 en ny lokalplan, der giver en køber mulighed for at sammenbygge, tilbygge

Hovedbygningens parkfacade i 1979- inden spiret blev genskabt af Allerød Kommune.

Lokalplanforslaget fra 2001 med den foreslåede sammenbygning af udlænger og hovedbygning. Længerne har tilbygninger og "hønehuset" mangler.

og udvide gården til erhvervsformål.

I efteråret 2001 kom så overraskelsen: Det lokale byggeselskab "Sjælsøgruppen", der for nylig har ombygget resterne af Rosmosegård i Blovstrød til firma-domicil, købte Ny Allerødgård for at ombygge og benytte ejendommen som nyt domicil.

Der er tale om en stor handel og et endnu større byggeprojekt, som vi nu alle spændt afventer. Men som man erfarer, vil firmaet, der startede med Lillerød-brødrene Rønjes ejendomsmæglervirksomhed og siden har bygget virkelig stort, sagtens magte sådanne millionbeløb!

Ole Høegh Post

På Arkivet har vi i flere omgange modtaget optegnelser og beretninger af Laurids Hans Peder Hansen, Lyng Overdrev. H.P.Hansens forældre kom til Lyngge i 1878, og han blev født her i 1880. Han var meget glad for at skrive, og var blandt meget andet meddeler for Anders Uhrskov, der som bekendt indsamlede folkeminder fra hele Nordsjælland. H.P.Hansen døde i 1960. Vi bringer her nogle eksempler fra hans pen.

HØKERLIV PÅ LANDET

En Høkerforretning lignede en Købmandsforretning i mindre stil, ganske vist måtte de ikke forhandle uden de varer Næringsloven foreskrev; men det blev ikke taget så højtideligt og man kunne få alle slags varer at købe. Høkerne tog som regel lidt mere pr pund for varerne end Købmændene i Byen. Landboerne som kørte til Byen købte sjældent hos Høkerne, uden når de manglede lidt. Den "faste stok af Kunder" Høkerne havde var dem der ikke havde Køretøj og Arbejderne, og desuden drev de fleste Høkere "Smugkro". - Ja det er forresten et forkert ord at bruge, for det blev drevet ganske åbenlyst. I min Barndomstid var der på Lyngge Overdrev 3 Høkere på ras. Folkevittigheden kaldte dem "Lille Kro", "Store Kro" og "Tre Flasker" - og her holdt omegnens Celebre Handelsmænd ofte i halve dage og svirede medens de stakkels Heste måtte stå udenfor både i regn og blæst; men ellers var det særlig Arbejderne. Når de havde fået deres ugeløn kom de Lørdag aften eller

om Søndagen for at betale, hvad de i ugens løb var blevet skyldig. De blev så bedt ind i stuen og beværtet med en Bajer og en Cigar, selvfølgelig gav de så en omgang igen, og når de var kommet på "Højkant", som de kaldte det, begyndte de at synge Drikkeviser. Deres slagsang begyndte således:

*Jørgen Jensen er mit navn
Slangerup det er mit Hjem
dengang levede jeg i savn
men jeg ville frem
dengang jeg var på Landet
jeg kedede mig forbandet
for jeg lavede ikke andet
end bar uskyldighed
Men i Danmarks Hovedstad
der kan du få din varme mad
der kan du få din varme mad
og more dig din rad.*

Når nogen blev så beruset, at de ikke kunne gå blev de fulgt udenfor, så måtte de selv om resten. Jeg har set en Husmand, der var så slem til at drikke, sidde udenfor og stirre på den lukkede dør, med et underligt bedende udtryk i sine store brune Øjne, indtil han fik samlet så mange kræfter, at han kunne kravle hjem.

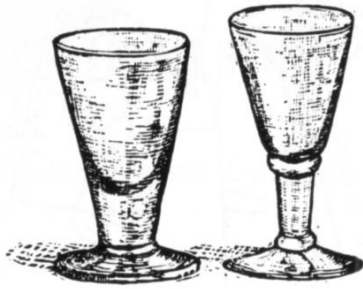
Høkerbutikkerne på Overdrevet ved vi ikke meget om, men i Lynge overlevede "Hanne Høkers" som købmandshandel på Lynge bygade (1910). I 1966 afløste et grimt supermarkedet huset.

Engang havde Skolelæreren (der selv drev sin jordlod) hentet Løv i skoven til at strø under Kreaturerne med. Det var imidlertid forbudt at hente Løv i Skoven og Skovfogeden skulle nu have undersøgt, hvem det var. Han opdagede da, at Læreren også havde hentet Løv, og han gik derfor hen for at tale med ham. De drøftede sagen hele eftermiddagen ved en kop Kaffe. Da Læreren om aftenen fulgte Skovfogeden på vej, kom de forbi Høkeren og de blev enige om, at gå indenfor og få en Genstand til afsked. Her var fuldt op med Gæster, Glassene blev flittigt skiftede og det varede ikke længe før Skovfogeden gik under Bordet, medens Læreren ustandselig gentog: Skovfoged Poulsen, være mig nådig, jeg har stjålet Løv i Skoven. En Lørdag eftermiddag kom to Uldjyder, som gik omkring og

solgte Uldtøj derind, og de satte sig straks til at drikke og spille kort med Høkeren. De spillede "Seksogtres" og satte en Krone "på Kant", det vil sige den der vandt skulle have en Krone af de andre. Det blev en dyr Fornøjelse for de arme Jyder. Søndag formiddag blev de begge kastet ud af Døren og deres Bylter, der nu var svundet ind til næsten ingenting, blev smidt i Hovedet på dem. De tog hinanden i hånden og vandrede hen ad Landevejen; men da de havde gået lidt, kom de for nær ud på Grøftekannten og dejsede ned, og trods alle anstrængelser var det dem umuligt at komme op igen. Der lå de så og sov hele Søndagen.

Høkeren brugte altid den hurtige retsforfølgelse. Når nogen skyldte ham penge og ikke ville betale, fik de en dragt Prygl, så var den regning betalt. En Jernbanearbejder

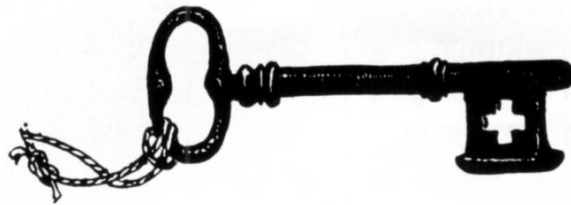
kom en dag ind i Butikken og siger: "Kan jeg få to Bajere på klods?" "På en Klods; ja jeg skal klodse dig" sagde Høkeren og halede i det samme en vældig Knip-pel frem fra Disken og lod slagene regne ned over synderen.

Da Høkeren en gang ville tugte 2 Teglværksarbejdere ude på Landevejen, havde det nær at gå galt. Teglværksarbejderne slog med madkasserne så det peb i luften; men så

kom hans kone løbende og råbte: "Fatter dog! Fatter dog! Å Gud! De slår ham ihjel!" - og så blev det hele forbi. Høkeren slap med at miste det halve af sin Frakke.

Den værste batalje lavede dog Snekasterne et år de var ude og kaste sne en Søndag. Der blev holdt Middag hos Høkeren; men de fik lidt rigeligt af de våde varer. Snefogeden og en Husmand kom op at slås. Nogle tog parti for Snefogeden, andre for Husmanden. Borde og stole væltede.

Kakkelovnen blev raget om og trillede hen ad Gulvet. Døren blev taget af og kastet udenfor og blodet flød i stride strømme. Der blev ikke kastet mere sne den Dag. Da kampen var forbi, gik enhver roligt hjem til sit. "Hvad med synd kommer, med sorg bortgår". Sandheden af disse ord stod fæstede også i denne Høkers Liv. □

BØNDER OG BYFOLK

Notitser af H.P. Hansen, Lyngge Overdrev

For 100 år siden blev der i byerne fortalt mange historier om Bønderne. Til gengæld morede Bønderne sig så over Københavnernes uvidenhed, når disse kom ud på Landet.

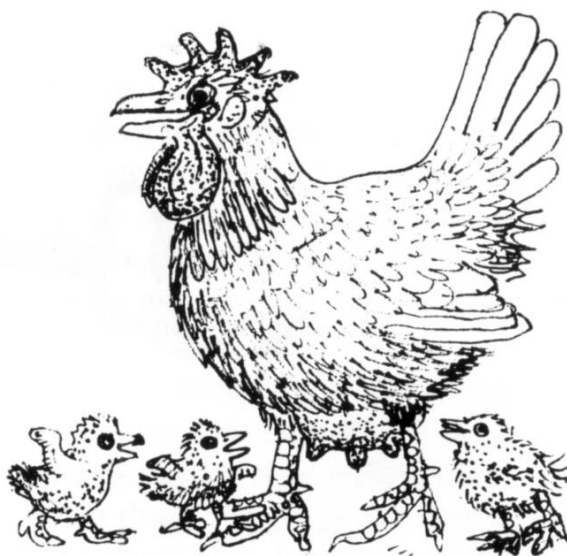
- En Mand havde besøg af en Københavner. De gik en tid i marken for at se på sæden. Københavneren kendte jo ikke forskel på noget, men kaldte det altsammen for Rug. Bonden viste ham et stykke hør, som stod i blomst. "Så det er hør, ja så er det vel blå, der står ved siden af", sagde Københavneren og pegede på et stykke vikker. Han vidste der var noget som hed Hør og Blår.

Da de kom til kørne nærmede han sig forsigtigt en ko for at klø den på halsen, idet han ængsteligt spurgte: "Den bider vel ikke, og den sparker vel heller ikke?" Da han hørte, at Manden havde en Hingst, der stod til bedækning, kunne han ikke i sin vildeste Fantasi regne ud, hvad det var for et dyr, eller hvad det skulle bruges til. Da de kom hjem i stuen, kom Pigen ind og ville have Gryn til nogle små Kyllinger, de havde fået. Københavneren sagde da overlegent: "De skal ikke give Kyllin-

gerne Gryn så længe de er små, det er meget sundt, at lade Kyllingerne patte deres mor!"

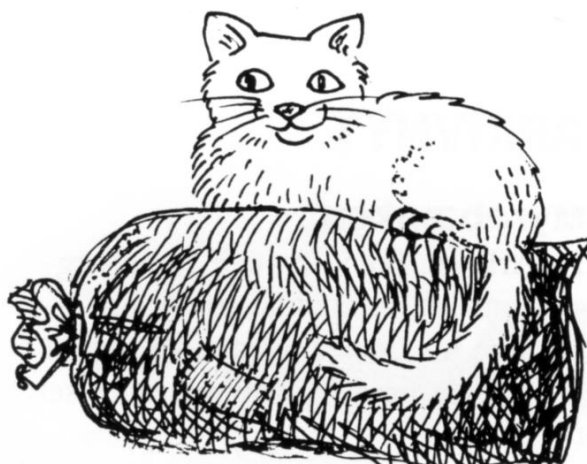
- En Københavner havde købt en landejendom. Et par dage efter at han var kommet derud at bo, kom karlen ind og ville have penge til at købe korn for, da de ikke havde noget at give Grisene. Men Københavneren sagde: "Vi kan da ikke allerede have brugt de 5 tønder Hartkorn, som hørte til gården da jeg købte den. Vi må bruge det først." □

ET SAGN OM EN HVID KAT

fortalt af

Hans Peder Hansen, Lyngø Overdrev

For mange år siden endnu inden man havde opfundet Vindmøller, havde en Bonde fra Lyngø været i Kratmøllen ved Slangerup og fået malet sit Korn. Da han kørte hjem, kom han igennem en Hulvej og her sprang en hvid Kat op bag på Vognen og satte sig op på møllesækkene. Der blev den siddende til han kom hjem. Så løb den med ham ind i stuen. Manden og Konen blev enige om at beholde Katten, og den fik et stort rødt Lerfad at drikke mælk af. Et års tid efter havde Manden atter været i Kratmøllen. Da han kom til det sted, hvor Katten var sprunget op i Vognen, blev der råbt, at han skul-

le hilse hjemme og sige, at Jættekongen var død. Manden så sig forbavset omkring, men kunne ikke opdage nogen. Da han kom hjem fortalte han jo dette her; men næppe var han færdig før Katten råbte: "Død og Pine, så er jeg jo Konge over hele Riget!" og den for ud af Døren og forsvandt. De så den aldrig mere. Manden tog så Kattens Fad og smed det ud på Møddingen, da de nu kunne se, at det ikke var nogen virkelig Kat. Men næste Morgen lå Kattens fad og var forvandlet til en stor Guldklump, som blev mellem Bønderne i Lyngø, og derfor er Bønderne i Lyngø så rige i Dag. □

Kratmøllen var vandmølle ved Græse å på Jørlunde overdrev vest for Uggeløse. Kratgården på Gl. Københavnsvej findes endnu og den høje stensokkel ved åløbet er rester af møllen.

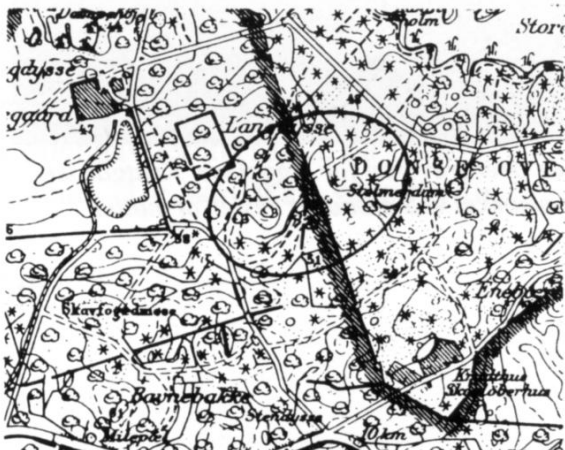
ARKIVNYT

Myrebænken

På Arkivet får vi mange forespørgsler om lokale stednavne og forskellige lokaliteter, som folk støder på, når de færdes i naturen eller ser på kort.

For nylig har en dame spurgt om, hvad Myrebænken i Tokkekøb Hegn, nærmere Donse Overdrev, er for noget?

Myrebænken er ikke med på nogen af de kort, vi har på Arkivet, og vi har ikke optegnet noget om dette stednavn. Men ved at spørge os frem (bl.a. hos Palle Bang i Bløvsrød), er vi blevet overbevist om, at Myrebænken er navnet på en lavning/dal sydvest for Store Donse Dam. (Hvis man går fra Stumpe-dyssevej mod nord ad Skovridervej og drejer til højre ad Valdemars Sti, ligger Myrebænken på højre hånd et stykke inde ad stien). Om det drejer sig om gammel lergrav eller måske en udtørret karpedam er svært at sige, og vi har heller ikke noget bud på, hvad navnet Myrebænken hentyder til. Hvis nogen af vore læsere kan fortælle noget om enten lavningen eller navnet Myrebænken, hører vi meget gerne om det.

KLIP FRA LILLERØD POSTEN

I ældre årgange af Lillerød Posten var det småt med nyheder. Annoncerne fyldte det meste af ugeavisens 4 sider.

En af nyhederne i 1953 var en omtale af rejsegildet på kommunens alderdomshjem (nu kendt som Solvænget).

Avisen skriver følgende den 24. juli 1953:

"Rejsegilde paa Alderdomshjemmet.

Byggeriet paa Lillerød Kommunes Alderdomshjem og Aldersrenteboliger er nu saa vidt fremme, at man i sidste Uge kunde holde Rejsegilde.

Sogneraadet samledes med Arkitekter, Ingeniører, Haandværksmestre og Arbejdere paa Bygningerne, hvor Formanden for det sociale

De første spadestik til "Solvænget" 1952 i Kirkehavgårds tidligere folehave.

Udvalg, Overlærer A. Schmidt, og Sogneraadets formand, Driftsleder V.T. Møller talte. Sogneraadet var Vært ved et beskedent Traktement bestående af varme Pølser, Øl og Cigarer, og her talte Muremester Jørgensen og

Arkitekt Vetling. De nye Bygninger ventes færdige i Begyndelsen af det nye Aar, og der er allerede begyndt at indkomme Ansøgninger om Ophold paa Hjemmet."

Rejsegildet 1953, dengang man byggede ordentligt med mursten og rigtige tømmerstilladser.

KONKURRENCEBEGRÆNSNING I 1865

Hermed et lille klip fra Lillerød Sogneforstanderskabs forhandlingsprotokol den 28. september 1865:

-Instrumentmager A.V. Lassen havde tilstillet Sogneforstanderskabet en Ansøgning om at faae Tilladelse til at drive Spækhøkerhandel i Lillerød og da man tidligere havde anbefalet en saadan Ansøgning som fik Afslag, fordi han boede for nær ved Hillerød, men det nu var oplyst ved den hoslagte Attest fra Landinspecteuren at Veilængden ikke overskrider den lovbefalede i Loven af 29. December 1857, § 55, saa gives denne nye Ansøgning følgende Paategning:

Ligesom Lillerød Sogneforstanderskab tidligere har anbefalet en lignende Ansøgning fra samme Ansøger, saaledes undlader man ikke nu at anbefale denne til gunstig Besvarelse idet man henleder de herom Vedkommendes Opmærksomhed paa at Ansøgeren er en meget vel anset hæderlig Mand som ingen Misbrug vil gjøre af den ansøgte Tilladelse og de Fattige ville erhverve fordeel af at der er 2 Udsalg i Lillerød; og da den vedlagte Attest fra Landinspecteuren godtgjør at Stedets Beliggenhed ikke er imod Loven af 29. December 1857 om saadan Udsalg som det ansøgte, saa maa Sogneforstanderskabet erklære at det ikke alene intet har imod

Høkerhandel på Frederksborgvej 12 i Lillerød omkring 1910...

Udateret foto, vel omkring 1900, af høkerhandelen i et bondehus på Gl. Lyngvej 5 i Lillerød ...

Ansøgningens Bevilgelse men endog meget maa anbefale samme. Det fremgår ikke af forhandlingsprotokollen, om det lykkedes at få ansøgningen godkendt, men sagen fik endnu en behandling den 12. januar 1866, hvor der i protokollen

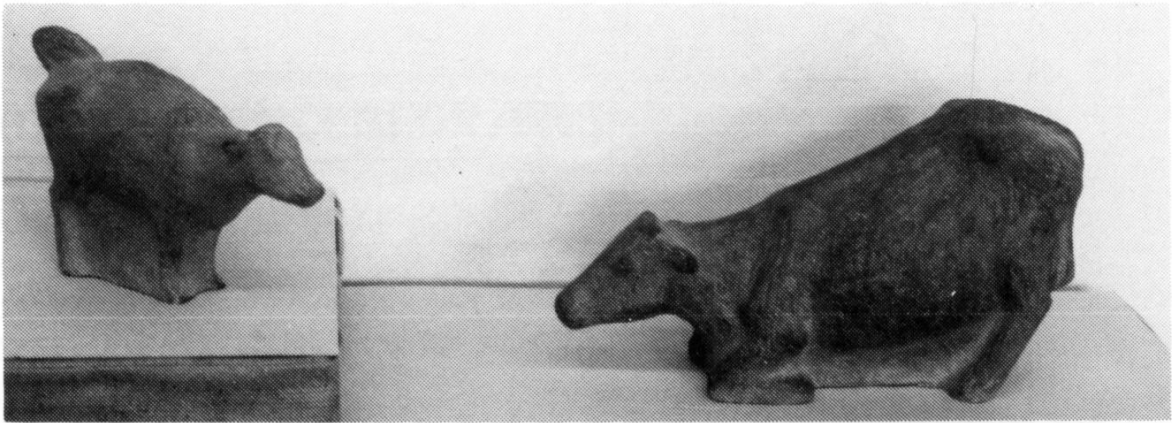
...som ligger der endnu. (1990)

...høkerens hus blev overtaget af murer Carl Nielsen ("& søn") og blev nedrevet 1971 til fordel for "Allerød Bodega" mv.

er anført følgende:
 -Sogneforstanderskabet bemyndiges til at give Ansøgningen fra Instrumentmager Lassen om Bevilling til Høkerhandel den samme gode Paa-tegning som de tidligere Ansøgnin-ger.

ALICE BUCHHAVE-ARBEJDER PÅ ARKIVET

I november modtog Lokalarkivet som gave en del større figurer, buste og mosaikker af den kendte Lillerødkunstner Alice Buchhave. Alice Buchhave er især kendt for sine pige- og kvindefigurer, som man finder i mange skoler, plejehjem og andre offentlige bygninger. Udenfor Allerød kommune er det nok den store figurgruppe på

Torvet i Løgumkloster, der er mest kendt af offentligheden.

Set med lokalhistoriske øjne er Alice Buchhaves skulpturer særlig spændende, fordi hun meget ofte har brugt elever fra Lillerød Skole som modeller. Derfor står der også en hel del af hendes arbejder og forarbejder rundt om i private hjem. □

ZA